

Transparentnost Srbija
Transparency Serbia

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti za period

6. - 12. maj 2017. godine

Bilten broj 19/2017

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom	3
Godišnjica izveštaja Ombudsmana o Savamali	3
Izveštaj o emitovanim spotovima predsedničkih kandidata	5
Kakav tender i zašto tender za "Kulu Beograd"	6
Inicijative i analize	8
Registar udžbenika	8
Antikorupcijsko savetovalište ALAC	9
Naplata nepostojećeg troška	9
Otpuštanje i zapošljavanje	9
Građevinska inspekcija	9
Mediji	10
Posledice partijske kontrole EPS-a	10

Aktivnosti

Rad na nekoliko aktuelnih projekata, među kojima i dva koji se uskoro završavaju i čije ćemo rezultate predstaviti, obeležio je proteklu sedmicu. Počeli smo rad i na jednom novom projektu, koji je [podržala](#) Agencija za borbu protiv korupcije - "Planovi integriteta - između korupcijskog rizika i antikorupcijske prakse" u kome ćemo se baviti planovima integriteta organa koji su u međuvremenu imali konkretna iskustva sa korupcijom - da li su ti rizici bili prepoznati u planovima, šta je odmah potom preduzeto, a šta je promenjeno u novim planovima integriteta, koje će izraditi do kraja juna.

U protekloj nedelji podsetili smo i na godišnjicu objavljivanja izveštaja Zašitnika građana o događajima u Savamali i nepostupanju policije.

Antikorupcijsko savetovalište (ALAC) Transparentnosti Srbija bilo je aktivno i tokom protekle nedelje - primilo je 29 poziva na besplatni broj 0800 081 081, a još devet slučajeva je otvoreno na osnovu informacija dobijenih na mejlove ts@transparentnost.org.rs i savetovaliste@transparentnost.org.rs, poštom, lično (Pamotićeva 31/III) ili pronađenih na internetu i u pres klipingu.

Na našoj [Facebook stranici](#), koja ima 31.100 lajkova, ove sedmice smo objavili pet tekstova, komentara i linkova u vezi sa korupcijskim i antikorupcijskim temama i aktuelnostima. U protekloj sedmici u medijima su objavljene 23 vesti ili priloga o aktivnostima naše organizacije ili vesti u kojima su citirani stavovi predstavnika TS.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnoj sedmici:

Pod lupom

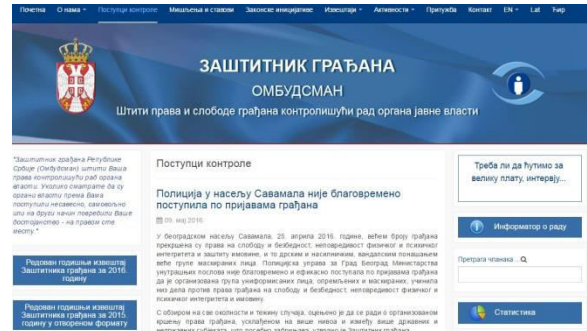
Godišnjica izveštaja Ombudsmana o Savamali

9. maj 2017.

Prošlo je tačno godinu dana otkako je Ombudsman utvrdio da su "drskim i nasilničkim, vandalskim ponašanjem veće grupe maskiranih lica" u beogradskom naselju Savamala, 25. aprila 2016. godine, prekršena prava na slobodu i bezbednost, nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta i zaštitu imovine većem broju građana. Tokom rušenja objekata u Savamali, maskirane osobe su sprovele viščasovno lišavanje slobode lica koja su u tom momentu bila zatečena, kako slučajnih prolaznika, tako i čuvara objekata. Svedoci dešavanja su se tokom te noći u više navrata obraćali policiji i drugim nadležnim organima sa zahtevom da izađu na lice mesta ali zakonom propisana reakcija nadležnih nije usledila, uz navođenje da je to nalag „iz vrha policije“.

Do danas nije utvrđeno ko je policiji naredio da ne reaguje.

U [izveštaju](#) objavljenom 9. maja 2016. godine, Ombudsman je utvrdio da Policijska uprava za Grad Beograd nije blagovremeno i efikasno postupala po prijavama građana da je organizovana grupa uniformisanih lica, opremljenih i maskiranih, učinila niz dela protiv prava građana na slobodu i bezbednost, nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta i imovinu. S obzirom na sve okolnosti i težinu slučaja, ocenjeno je da se radi o organizovanom kršenju prava građana, usklađenom na više nivoa i između više državnih i nedržavnih subjekata.

Policija je, navodi se u izveštaju, uporno odbijala da izađe na teren i pored poziva građana koje su presretali ljudi sa fantomkama. Policijski šefovi s kojima je ombudsman razgovarao, nisu otkrili ko im je naredio da ne reaguju.

Ostalo je zabeleženo da je operaterka na dežurnom telefonu jednom od građana koji se više puta javljao prenela da je s vrha policije naredeno da se građani upute na komunalnu policiju. Naime, oko četiri ujutru, izvesni Đ.Đ.pozvao je broj 192 i zatražio od dežurne policijske službenice da njegov poziv preusmeri na stanicu Savski venac. "Savski venac? Ne možemo da vas prebacimo, naređenje od vrha policije je da vam damo komunalnu policiju, kao što vam je koleginica dala", bio je odgovor policijske službenice.

Ombudsman je u izveštaju preneo i delove razgovora policijske službenice sa šefom. U jednom od njih traži njegovu pomoć jer su pozivi građana sve brojniji. "Šefe, Bilja. Samo jedna pomoć, ovo što mi Ivana javila, ovaj što je vezan dole, zove komunalnu, odbili su ga. Je l' ništa da mu ne dajemo. Ništa? - Pa, ništa", tekao je razgovor.

Zaštitnik građana je Ministarstvu unutrašnjih poslova uputio preporuke da bez odlaganja sprovede sve potrebne mere i radnje predviđene propisima u cilju identifikovanja maskiranih i uniformisanih lica, njihovih organizatora i pomagača, da prikupljene podatke dostavi nadležnom tužilaštvu, da sprovede postupak kontrole rada Policije u kome će ispitati individualnu odgovornost zaposlenih, kao i da preduzme mere da se omogući bolja zaštita od brisanja i kontrola pristupa snimcima poziva građana na dežurni telefonski broj Policije. Do danas Ministarstvo unutrašnjih poslova nije obavestilo Zaštitnika građana o postupanju po upućenim preporukama, a šezdesetodnevni rok za obaveštavanje Zaštitnika građana je istekao još sredinom jula 2016. godine.

Inače, kao reakcija na javnu objavu izveštaja, usledio je potpuni prekid saradnje i komunikacije organa vlasti sa Zaštitnikom građana. Sprovedena je intenzivna medijska kampanja diskreditacije ličnosti ombudsmana, u kojoj su učestvovali najviši državni funkcioneri, a što je ujedno imalo za posledicu i ugrožavanje institucije koju on predstavlja. U javnosti je mesecima slučaj minimiziran pričama o opravdanosti rušenja „tri nelegalne barake“. Predsednik Vlade je u jednom momentu javno izjavio da je navedeno delo „kompletnih idiota“, a potom da je „nesumnjivo da iza onoga što se dogodilo u Savamali stoje najviši organi gradske vlasti u Beogradu“.

Ombudsman je u godišnjem izveštaju ukazao da su noćno rušenje i nepostupanje policije u Savamali, odnosno sve ono što se desilo te noći, kao eklatantna povreda zakonitosti, postali manje važni u odnosu na ono šta se sve nije desilo od tog momenta do danas, a moralo je. Naime, Sektor unutrašnje kontrole MUP, koji je

nadležan da kontroliše postupanje policijskih službenika, nije ostvario svoju ulogu. Posebno zabrinjava da Zaštitniku građana, a ni široj javnosti nisu poznati bilo kakvi pomaci učinjeni od strane tužilaštva. Neverovatno deluje podatak da je tužilaštvo navelo da policija nije ostvarila zakonom propisanu saradnju, uz tvrdnje da je tužilaštvo u toj situaciji nemoćno. Shodno važećim propisima, postoje mehanizmi i tužilaštvo je trebalo da ih koristi. Tužilaštvo je to koje sprovodi istragu, a svako ometanje istrage, a naročito od strane policijskih službenika koji ne postupaju po nalogu tužioca, je nešto što je trebalo sankcionisati krivično ili disciplinski u okviru policije, a po zahtevu tužilaštva.

Nekoliko nedelja po objavljivanju izveštaja o (ne)postupanju policije, Ombudsman je objavio i izveštaj o postupanju gradskih vlasti, koje su rasčistile teren u Savamali posle rušenja.

Preporukom upućenom organima grada Beograda, Zaštitnik građana je ukazao da je usled očigledne neusklađenosti i nekoordinacije rada organa, službi i javnih preduzeća, napravljeno niz propusta prilikom raščišćavanja

komunalnog nereda nastalog rušenjem objekata u Hercegovačkoj ulici i to na štetu građana, držalaca, odnosno vlasnika porušenih objekata.

Čak iako je u konkretnom slučaju postojala potreba za hitnim delovanjem, mada ista nije pravno utemeljena, odnosno zasnovana na objektivnim i sa aspekta zakona prihvatljivima razlozima, čime su nadležni organi pravdali svoje odstupanje od uobičajenog načina komunikacije službenim (pisanim) putem i obaveštavanje usmenim putem i putem elektronske pošte, Zaštitnik građana je stava da to nikako nije razlog za selektivnu primenu zakona i određivanje obveznika za otklanjanje komunalnog nereda, odnosno izvršenja rešenja po slobodnom nahođenju, a ne na osnovu pravila propisanih zakonskim odredbama.

Zaštitnik građana je preporučio utvrđivanje odgovornosti službenih lica organa Gradske uprave i izricanje odgovarajućih sankcija. Međutim, Gradska uprava grada Beograda nije preuzela odgovornost za propuste i nastalu štetu pričinjenu prilikom otklanjanja komunalnog nereda nastalog rušenjem objekata u Hercegovačkoj ulici niti je preduzela aktivnosti i mere u cilju utvrđivanja odgovornosti službenih lica zbog propusta. Odbijanje da postupi po preporuci objašnjava se pre svega činjenicom da su stranke kojima je rešenjem naložena obaveza dovođenja parcele u uredno i čisto stanje, dobrovoljno, preko komunalnih službi grada Beograda izvršile naloženu meru, uprkos tome što je Zaštitnik građana utvrdio da je jedna od konstatovanih napravnosti u radu i to što rešenja nisu dostavljena svim strankama na uredan način.

Izveštaj o emitovanim spotovima predsedničkih kandidata

8. maj 2017.

Mesec dana nakon održavanja izbora za predsednika Srbije Regulatorno telo za elektronske medije REM, objavilo je [Izveštaj](#) o broju plaćenih oglasa koje su izborni štabovi emitovali na nacionalnim emiterima.

Na nacionalnim emiterima spotovi kandidata vladajuće koalicije Aleksandra Vučića emitovani su 863 puta. Na drugom mestu po broju prikazanih tv spotova je Vuk Jeremić sa 764 emitovana oglasa. Na trećem mestu se nalazi Vojislav Šešelj sa 70, a slede Nenad Čanak sa 50, Milan Stamatović sa 25 i Aleksandar Popović sa 10 emitovanih spotova.

Prema monitoringu REM, na elektronskim medijima nije emitovana nijedna predizborna oglasna poruka drugoplasiranog i trećeplasiranog kandidata Saše Jankovića i Luke Maksimovića. Plaćene oglase nisu imali ni kandidati Boško Obradović, Saša Radulović i Miroslav Parović.

Izborni štab Aleksandra Vučića je najviše oglasnog prostora zakupio na televiziji Happy, gde su spotovi emitovani 215 puta. Na televiziji Pink spotovi su emitovani 199 puta, a nešto manje na televiziji Prva - 191 i RTS - 179 puta. Najviše spotova predsedničkog kandidata Vuka Jeremića emitovano je na televiziji Prva (316), RTS-u (175) i B92 (106). Vojislav Šešelj reklamirao se isključivo na televiziji Pink.

Prema Zakonu o elektronskim medijima, emiteri su obavezni da u toku predizborne kampanje registrovanim političkim strankama, koalicijama i kandidatima obezbede zastupljenost bez diskriminacije. Iako je nadležnost REM-a da se stara o doslednoj primeni ovog zakona, ovo telo je pre izbora navelo da neće pratiti zastupljenost kandidata u informativnim programima već samo plaćene oglase.

Nemanja Nenadić iz organizacije Transparentnost Srbija kaže da je dobro što je REM objavio bar neki dokument o radu medija tokom kampanje, ali da i nakon Izveštaja o oglašavanju ostaju otvorena brojna pitanja. "Dobro je da su objavili bar ovaj izveštaj zato što njega koristi ima Agencija za borbu protiv korupcije kada proverava da li su prijavljeni troškovi oglašavanja. To naravno nije dovoljno, imajući u vidu obaveze Regulatornog tela za elektronske medije. To se pre svega odnosi na kontrolu poštovanja propisanih zakonskih zabrana i ograničenja kako u informativnim, tako i u zabavnim programima. Ostaje takođe pitanje prenosa mitinga i konvencija koji se mogu emitovati, ali besplatno i po ravnopravnim islovima za sve kandidate" rekao je Nenadić za Insajder.net. Podaci o tome koje su televizije prenosile skupove kandidata na predsedničkim izborima, u kom trajanju i pod kojim uslovima, REM nije objavio.

Kakav tender i zašto tender za "Kulu Beograd"

6. maj 2017.

Predsednik Vlade (uskoro i države), najavio je a pres-služba Vlade kao najnormalniju [vest objavila](#) je da će tokom maja biti održana tender za izgradnju „novog simbola glavnog grada – Kule Beograd“ i da će izgradnja početi u oktobru. Kada bi bila reč o državnoj investiciji tender bi bio obavezan i sprovodio bi se po pravilima Zakona o javnim nabavkama.

The screenshot shows a news article from 'Insajder.net' dated 05/05/2017. The title is 'Kakav tender i zašto tender za Kulu Beograd?'. Below the title is a cartoon by 'Čepkarić' showing a man in a suit running away from a yellow duck. The text of the article is partially visible, mentioning the Prime Minister's announcement and the tender for the 'Kula Beograd' project. The article is categorized under 'Balkanaska ruta' and 'Insajder.net'.

Neinformisani čitalac bi pomislio da je to i ovde slučaj, ali nije. Radove na području „Beograda na vodi“ sprovodi istoimeno preduzeće, u kojem je država Srbija, nakon ulaganja oslobođenog zemljišta, vrednih objekata i svakovrsnog povlašćivanja (ubranizam, eksproprijacija, direktno angažovanje najviših predstvnika vlasti) dobila blizu trećine udela (tačnije, 32%), dok je ostatak pripao partneru „Eagle Heals“, [na osnovu uloga od 150 miliona dolara i još tolikog zajma](#).

Na osnovu člana 2. Zakona o javnim nabavkama i neka privredna društva imaju obavezu sprovođenja tendera.

Međutim, naručiocima se smatra samo preduzeće koje je „osnovano u cilju zadovoljavanja potreba u opštem interesu, koje nemaju industrijski ili trgovinski karakter“, što bi bilo veoma upitno za preduzeće „Beograd na vodi“, jer je svrha njegovog poslovanja sticanje dobiti. Pored toga, za primenu Zakona o javnim nabavkama bi bilo neophodno da je ispunjen jedan od tri uslova – da se preduzeće finansira natpolovično javnim sredstvima, da neki naručilac (npr. neko ministarstvo) vrši nadzor nad njegovim radom ili da neki naručilac imenuje više od polovine članova organa nadzora ili organa upravljanja. Ni jedan od tih uslova nije ispunjen u slučaju preduzeća „Beograd na vodi“. Usled svega toga, „tender za kulu Beograd“, ako ga zaista bude bilo, sigurno neće biti tender koji se u svemu sprovodi na osnovu Zakona o javnim nabavkama, na koji bi mogao da se uloži zahtev za zaštitu prava, čija bi dokumentacija morala da bude svima dostupna i za koji bi važila stroga antikorupcijska pravila iz tog zakona.

Naravno, ne postoji prepreka a može biti i korisno da „BG na vodi“, kao što to može da učini bilo koja privatna firma, oglasi nabavku

radova i kroz nadmetanje dođe do najpovoljnijeg izvođača. Štaviše, predstavnici države Srbije u preduzeću „Beograd na vodi“ bi trebalo da makar naknadno insistiraju na obavezi pravila nadmetanja i javnosti podataka o troškovima po načelima domaćeg zakona, kad su već propustili da tako nešto izričito ugovore. Naime, eventualna korist za Srbiju od ovog posla sada zavisi najviše od dva činioca – po kojoj ceni će i koliko brzo biti prodato ono što se izgradi u „BG na vodi“ i koliki će biti prikazani troškovi poslovanja zajedničkog preduzeća – ne samo za izgradnju objekata, već i za reklamiranje, plate menadžmenta, putne i bilo koje druge troškove koji se odbijaju pre iskazivanja dobiti.

Najzad, neizostavno se nameće i jedno logično pitanje – ako Vlada Srbije i njen predsednik misle da je dobro da se raspisuje tender za izvođača radova na jednom objektu u okviru projekta „Beograda na vodi“, zbog čega su smatrali da ne treba raspisati konkurs za najbolje urbanističko rešenje niti tender na kojem bi se došlo do najpovoljnijeg ponuđača za realizaciju kompletnog projekta?

(tekst je objavljen [na sajtu Peščanika](#))

Inicijative i analize

Registar udžbenika

11. maja 2017.

Transparentnost Srbija pratila je 18 meseci dešavanja u vezi sa formiranjem registra udžbenika koji treba da sadrži informacije o odabranim udžbenicima u svim školama i predškolskim ustanovama.

U Antikorupcijskom savetovalištu TS gotovo redovno smo dobijali ozbiljne primedbe na izbor udžbenika. Slučajevi su u najvećem meri inicirani od strane roditelja nezadovoljnih procedurom izbora udžbenika i samim udžbenicima. Nezavisno od rešavanja pojedinačnih slučajeva (koji su uključivali i sumnje na korupciju u procesu odabira), zaključili smo da je neophodna što veća transparentnost postupaka, odnosno pristup informacijama o tome u kojim prosvetnim ustanovama su izabrani određeni udžbenici.

Zakon o udžbenicima u članu 17. stav 9. predviđa uspostavljanje registra, te smo u dva navrata od Ministarstva prosvete tražili podatak da li je ova obaveza sprovedena. Nismo dobili povrdan odgovor, a elektronskom registru koji postoji na sajtu Ministarstva nismo uspeli da pristupimo.

Zbog toga smo uputili inicijativu da se u registar unesu detaljni podaci o nazivu škola i broju učenika koji koriste odabrane udžbenike, te da se omogući javni pristup ovim podacima. Na taj način bi se odagnale sumnje u eventualne nepravilnosti u određenim postupcima ili olakšalo otkrivanje nepravilnosti.

Prilog: [Dopis upućen Ministarstvu prosvete](#)

Antikorupcijsko savetovalište ALAC

Prenosimo tri slučaja otvorena u našem Antikorupcijskom savetovalištu:

Naplata nepostojećeg troška

Dobili smo prijavu iz Novog Sada, u kojoj stranka navodi da EPS kao poverilac pokušava da naplati određeni dug za struju iz 2014. godine, iako stranka ne koristi struju (isključen je na njegov zahtev iz sistema) od 2005. godine. Stranka nam je napomenula da to nije prvi pokušaj EPS da naplati određene „dugove”, te nas je zamolio da proverimo način na koji EPS postupa i kako se dolazi do ovakvih i sličnih situacija u kojima se oštećuju građani. Najpre ćemo da pribavimo što više podataka od stranke, pa ukoliko to ne bude dovoljno, da se informišemo kod Elektroprivrede Srbije.

Otpuštanje i zapošljavanje

Stigla nam je i prijava u vezi sa postupanjem saobraćajnog preduzeća „Lasta”, koje je u 2015. Godini otpustilo određeni broj radnika i to ih kategorišući kao viškove. Nedugo zatim, rukovodstvo Laste zaposlilo je određeni broj novih radnika, najverovatnije na iste pozicije. U prijavi se navodi da je zapošljavanje učinjeno bez saglasnosti Vlade Srbije.

Građevinska inspekcija

Slučaj u vezi sa nejasnim postupanjem građevinske inspekcije poslat nam je iz Beograda, od građana koji žive u opštini Zvezdara. Stranke sumnjaju da inspekcija ne postupa po prijavama u vezi sa nelegalnom gradnjom. Kao dokaz navode da ih inspektori usmeno izveštava na jedan način, dok praktična situacija u vezi sa prijavljenom gradnjom pokazuje da se radovi izvode bez obzira na to što se tvrdi da ih je inspekcija svojim rešenjem obustavila.

Mediji

Posledice partijske kontrole EPS-a

O posledicama partijskog upravljanja EPS-om, ne samo na nivou najvišeg menadžmenta, već i dubinskog prožimanja tog javnog preduzeća rukovodećim kadrom postavljenim na osnovu partijske pripadnosti a ne stručnosti, pišu nedeljnici Vreme i NIN. Loš menadžment i insistiranje Vlade Srbije da se ostvareni prihodi vraćaju u budžet umesto da se investira u razvoj (ili bar pokrivanje troškova amortizacije) rezultiralo je značajno smanjenom proizvodnjom na početku 2017. godine, zbog čega će biti umanjen godišnji rast društvenog proizvoda. Cenu ćemo, umesto na mostu, platiti na ćupriji, jer će Vlada sada hitno, bar jetako najavio odlazeći premijer, uložiti novac u ono što je trebalo da se radi u nekoliko prethodnih godina - nabavku nove opreme.

Prenosimo izvode iz tekstova u NIN-u i Vremenu:

Elektroprivreda Srbije: Pet godina nazadovanja

Kakva uprava, takav i rezultat

Vreme, 11. maj 2017.

autor: Zoran Majdin

Otkad je Grčić posaden u fotelju generalnog direktora Kolubare, kasnije i na čelo EPS-a, na rukovodeća mesta, sve do šefova službi, postavljeni su kadrovi sumnjivih kvalifikacija i u skladu sa tim uplašeni za svoju novostečenu poziciju, pa su nauštrb razvoja forsirali dnevnu proizvodnju da bi šef, šefov šef i svi šefovi redom, sve do samog vrhovnog šefa, bili tog dana zadovoljni dok u brojeve gledaju

Čestitajući Praznik rada rudarima noj na prigodnoj svečanosti upriličenoj na Polju D, nekad najizdašnjeg, a sad pomalo usahlog polja kolubarskih rudnika, premijer i novoizabrani predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić objavio je da će vlada da uloži oko 250 miliona evra za nabavku neophodnih mašina i opreme za potrebe razvoja Rudarskog basena "Kolubara" i da će specijalno za tu priliku proces javne nabavke dabude olakšan, e da bi u narednih sto dana bilo nabavljeno sve što je potrebno. Onako uzgred, ocenio je potom da je "situacija po pitanju industrijskog rasta veoma dobra", da je zadovoljan ovogodišnjim rezultatima u prerađivačkoj industriji i građevinarstvu, ali da je bilo nekih problema "po pitanju struje" za koje je iskazao očinsko razumevanje: jaka zima je bila –minuli januar je bio najhladniji od 1964. godine, pa i "neka klizišta su se pojavila na kopu", ali takođe očinski istakao neophodno st povećanja proizvodnje uglja makar na nivo iz 2016. godine – 28 miliona tona.

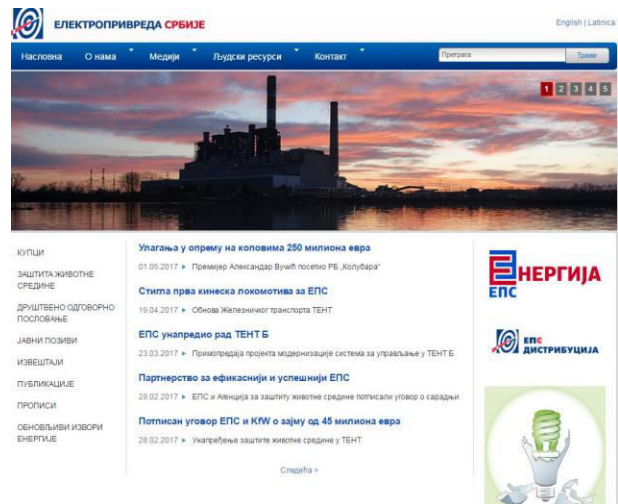
“Od vas samo očekujem dobre rezultate”, posao, a onda ni za šta dručio je rudarima. “Vi obavite dobar posao, a onda ni za šta drugo nemojte da brinete, rekao je poželevši im “još više posla narednom periodu”, obećao obnavljanje radnih uniformi šta god to značilo, da će bezbednosni uslovi za rad biti unapređeni i na višem nivou i da će radnici koji obavljaju privremene poslove u tom basenu dobiti stalni posao, ali da to “moraju da budu radnici u proizvodnji, a ne u administraciji”. Podrazumeva se da se nahvalio već kolikim sufi citom u budžetu, naobećavao se povećanja plata i penzija većim no ikad, proglasio početak boljeg života i skoro nastupanje zlatnog doba, kao i da struja neće da poskupi. “Finansijski, Elektroprivreda Srbije je stabilna i uz sve muke i probleme koje je imala: na računu EPS-a ima 440 miliona evra”, ergo – sve je pod kontrolom.

Međutim, kad se iz Vučićevog izlaganja uklone stilske figure, želje i pozdravi, ostaje da ništa nije pod kontrolom, da je proizvodnja uglja daleko ispod plana sa tendencijom ka daljem padu, da su postojeća polja na izdisaju – nedovoljna da podmire dnevne potrebe obrenovačkih i kolubarskih elektrana, da se na otvaranju novih kopova malo ili nimalo nije radilo, ali i da je račun Rudarskog basena “Kolubara” usahao kao i za eksploataciju dostupne rezerve uglja, pa sad “Država doo” mora naprasno da dreši kesu i menja procedure za javne nabavke, inače ode ovogodišnji ciljani rast bruto društvenog proizvoda u Tandariju.

U stvari, Tandarija je već na vidiku. Naime, otvaranje rudnog polja nije što i puštanje u rad semafora: godine su potrebne da se ukloni jalovina sa naslaga uglja pogodnih za eksploataciju i nema tih para koje proces mogu da ubrzaju, a dostupnog uglja već sad nema dovoljno.

“Nije otvoreno polje Vreoci i Veliki Crljeni, a na poljima B i D nije uklonjena jalovina”, kaže za “Vreme” poznanik, bagerista na Polju D. “Sve otkriveno smo otkopali, pa i potkopali: kopali, kopali, kopali, podvlačili se ispod jalovine i u jednom trenutku su se pojavili (takozvani) rupčevi – odroni u kopovima. Jedan od njih otvorio se tik uz školu u Vreocima, koja je pod hitno evakuisana.” Dalje se, kaže, ne može, dok se Vreoci konačno ne presele na novu lokaciju i ne ukloni jalovina, a to će da traje. daleko je otvaranje

Nekoliko dana posle Vučićevog nastupa pred rudarima, ministar energetike i rudarstva Aleksandar Antić “objasnio” je za Tanjug “šta je pesnik hteo da kaže”: svake godine “Kolubara” mora da proizvode više od 28 miliona tona uglja, to jest da obezbedi stabilnu proizvodnju na nivou od 28,5 do 30 miliona tona, da su u toku različite faze za otvaranje tri nova polja – E, G i Radljevo, koja će dugoročno da obezbede stabilnu proizvodnju uglja, ali da prethodno mora da se investira u infrastrukturu – odvodnjavanje kopova, izgradnju pogonskih stanica, transportnih sistema, nabavku bagera i odlagača za novi kop

Radljevo, te da će Elektroprivreda Srbije ove godine uložiti 250 miliona evra iz tekućeg poslovanja. Ovo poslednje – da će investicija biti realizovana iz tekućeg poslovanja, u koliziji je sa izjavom Glavnog da će vlada sve da fi nansira, ali to i nije od nekog značaja: sve je to samo novac, doduše naš.

“Mi ćemo prve rudarske aktivnosti na polju E i polju G imati već tokom 2017: na polju E očekujemo da ćemo već do kraja godine krenuti sa proizvodnjom uglja, u polju G sa otkrivanjem, a 2018. postavljamo prvi sistem na polje Radljevo, koji je najznačajniji i najveći”, obrazložio je Antić. Dodao je i da pre svega (samo) treba da se izmesti reka Peštan kao i trase dalekovoda i Ibarska magistrala, pa da se izgradi nov regionalni put Vreoci – Kruševica, da se neka sela delimično ili potpuno rasele, uz opasku da “premijer Vučić daje veliku podršku razvoju RB Kolubara, kao i energetskog sistema u celini”.

O svemu ovome “Vreme” je pisalo pre pet godina. “Naša misija je da termoelektrane snabdevamo dovoljnom količinom uglja, a najvažniji posao tokom poslednjih godina je iznalaženje rešenja za ostvarivanje elektroenergetskog bilansa u uslovima kad Polje B, istorijski gledano naše najveće eksploataciono polje, praktično izlazi iz eksploatacionog perioda: na tom polju, prosto, nema više uglja”, objasnio je tada u intervjuu za “Vreme” Nebojša Čeran, poslednji generalni direktor kolubarskih rudnika prednaprednjačkog doba. “Da bi našu misiju i dalje ispunjavali, moramo da otvaramo nove kopove, a u rudarstvu je jedna od ključnih stvari rešavanje imovinskih odnosa: morate prvo da postanete vlasnik zemljišta, pa tek tad možete da počnete sa radovima: obezbediti sredstva za to je jedno, rešiti infrastrukturu je nešto drugo, treće je oprema za nove kopove. Treba da se izmesti deo Ibarske magistrale, da se izmesti tok Kolubare, da se reguliše reka Peštan, sve to u narednih nekoliko godina. Kad je o opremi reč, potpisan je kreditni aranžman sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj i Nemačkom razvojnom bankom od 150 miliona evra za nabavku jednog osnovnog rudarskog sistema i postrojenja za homogenizaciju uglja. To postrojenje je veoma važno: dobiće se veoma veliki ekonomski i ekološki efekti u TENT-u – pouzdanost u radu, smanjenje sopstvene potrošnje struje, ogromno smanjenje i ušteda na potrošnji tečnog goriva, manje sumpornih i azotnih oksida”.

U to vreme, “Kolubara” je poslovala sa profi tom i za tri godine u razvoj investirala četvrt milijarde evra sopstvenih sredstava, a zabeleženi su i istorijski rekordi – godišnje je iskopavano preko 31 milion tona uglja, šest odsto iznad plana. “Narednih godina nameravamo da održimo nivo fi nansiranja iz sopstvenih sredstava od 80 do 100 miliona godišnje i uz kreditnu liniju od (onih) 150 miliona, izgradnja opreme će trajati tri godine, što je nivo investicija od 140 do 150 miliona evra godišnje za koji možemo da kažemo da je obezbeđen pre svega za projekte otvaranja novih zamenskih kopova. To je jedno od najvažnijih pitanja da ne bi došlo do poremećaja u snabdevanju postojećih termoelektrana – koliko brzo ćemo moći da se izborimo sa tim – jer otvaranje novih kopova i na Zapadu traje po dvadesetak godina.” Pet godina kasnije, priča se nije mnogo izmenila – treba da se prošire postojeći i otvore novi kopovi, s tim da prethodno treba da se isele/presele neka sela ispod kojih se nalaze rezerve uglja, treba da se izmesti jedna reka, jedan magistralni i lokalni put, dalekovodi i trafo stanice, da se nabave mašine... Jedina je razlika u izvoru novca: 2012. godine Kolubara je bila kadra da sama sve iznese, dok sad to (više) ne može.

Te 2012. godine kormilo RB Kolubara preuzeo je Milorad Grčić, (malo)privrednik iz Obrenovca, aktivista i lokalni funkcioner Srpske napredne stranke. Od tad pa naovamo, proizvodnja uglja iz ovog rudnika je u stalnom padu. Tom padu kumovala je i ona poplava 2014. godine, koja je skoro pa ubila eksploataciju uglja, od koje se Kolubara još nije oporavila. "To što je bilo 2014. godine je bilo, ali je i prošlo", kaže onaj bagerista na Kopu D. "Jeste trajalo i koštalo je koliko je koštalo, ali je posle godinu dana sve manje-više vraćeno u pređašnje stanje, ali smo ipak stigli tu gde smo stigli – nema dovoljno dostupnog uglja." Za to, veli, nije i ne može da bude uzrok elementarna nepogoda kolika god da je bila, već naopaka kadrovska politika. Otkad je Grčić posaden u fotelju generalnog direktora Kolubare, kasnije i na čelo EPS-a, na rukovodeća mesta, sve do šefova službi, postavljeni su kadrovi sumnjivih kvalifikacija i u skladu sa tim uplašeni za svoju novostečenu poziciju, pa su nauštrb razvoja forsirali dnevnu proizvodnju da bi šef, šefov šef i svi šefovi redom, sve do samog vrha, bili tog dana zadovoljni dok u brojeve gledaju. Otud svako malo vesti o istorijski najvećoj dnevnoj, ne i godišnjoj proizvodnji. "Koliko god mi hteli da ne pričamo o politici, ceo EPS je politički zagađen da je to za ne poverovati: nikada ovako loši kadrovi nisu bili na rukovodećim mestima. To i nisu kadrovi, već politički izvršioци", kategoričan je.

(ceo tekst dostupan u novom broju nedeljnika Vreme)

Pad proizvodnje EPS-a obara privredni rast u 2017.

Kad brojilo otkucava minus

NIN, 11. maj 2017.

autor: Milan Čulibrk

Tempom iz prva tri meseca proizvodnja struje bi ove godine mogla da bude šest milijardi kilovatsati manja nego lane. Kada bi EPS toliko struje proizveo i naplatio je po istoj ceni po kojoj je uvozio u prva tri meseca, njegovi prihodi bili bi veći za 300 miliona evra, a i to je samo deo troškova lošeg upravljanja

Veoma mi je žao što je premijer Aleksandar Vučić ljut na EPS, ali je on potpuno legitimno ljut, bez obzira na sve što je EPS u 2016. uradio, bez obzira na odlične, neočekivano dobre rezultate, izjavio je sredinom januara v.d. direktora EPS-a Milorad Grčić. Premijer je tada „legitimno“ bio ljut zbog toga što su mnogi građani dobili uvećane račune za struju. Ovih dana ima mnogo više razloga da bude ljut na EPS zbog dramatičnog pada proizvodnje. Time su ozbiljno ugroženi planovi da ove godine bruto domaći proizvod Srbije poraste bar za tri odsto. EPS je, naime, jedan od glavnih krivaca što je privredni rast u prvom ovogodišnjem tromesečju bio manji nego u prethodnih šest. Da bi se do kraja godine nadoknadio zaostatak iz prvog kvartala, u naredna tri rast mora biti 3,7 procenata, konstatovao je Vučić. To, međutim, neće biti nimalo lako, pogotovo ako se ima u vidu da se rast već tri kvartala uzastopno usporava - sa 2,8 na 2,5 pa na jedan odsto.

Od 1. januara do 31. marta EPS je proizveo čak 1,55 milijardi kilovatsati struje manje nego u istom periodu lane, saznaje NIN. Ako se proizvodnja brzo ne oporavi, a dobro upućeni tvrde da je to malo verovatno, EPS bi ovim tempom u 2017. mogao da proizvede šest milijardi kilovat-sati struje manje nego 2016. Da toliko struje dodatno proizvede i sve izveze po istoj ceni po kojoj struju uvozi – po 49,64 evra za megavat-sat – prihodi najvećeg javnog preduzeća bi ove godine bili veći za 298 miliona evra. Po ceni od 7,66 dinara („plava tarifa“ za domaćinstva sa jednotarifnim brojilima) šteta se penje na 46 milijardi dinara ili 370 miliona evra. Objašnjenje EPS-a da je na smanjenje proizvodnje uticao „isključivo dugotrajni ledeni talas tokom januara“, jer je otežao dovoz uglja sa kolubarskih kopova u obrenovačke termoelektrane, ne pije vodu.

Ogranak RB KOLUBARA

O nama Proizvodnja Razvoj Ž. Sredina Media Centar

DIREKCIJA KOPOVI PRERADA

NAVITE KORUPCIJU NA SAJTU RUDARSKOG BASENA "KOLUBARA"

EPS spremno dočekao ledeni talas
09 JANUAR 2017

„Elektroprivreda Srbije“ obezbedila je stabilno snabdevanje električnom energijom tokom ledenog talasa koji povećava potrošnju u celoj Srbiji. Tokom božićnih praznika EPS je isporučivao oko 120 miliona kilovat-sati dnevno, a prvog radnog dana nakon praznika očekuje se rast potrošnje električne energije na oko 130 miliona kilovat-sati. Potrošnja raste jer se električna energija koristi za grejanje, ali je manja nego tokom zime 2012. godine kada je premašivala i 140 miliona kilovat-sati dnevno. Preduzete su sve neophodne mere i ne očekuju se problemi u snabdevanju. Sistem EPS-a je stabilan i zaposleni su spremni da odgovore na sve izazove

Bez obzira na to što je i Vučić probleme pokušao da objasni na sličan način, navodeći kao glavnog krivca „najhladniji januar od 1964“, ali i „neka klizišta, koja su se pojavila na kopu“, biće da su klizišta na kopovima mnogo veći problem od hladnoće. Jer, ako je za sve kriv „ledeni talas“, kako je u januaru EPS proizveo 500 miliona kilovata više nego u martu? I kako je samo u dva najhladnija meseca, decembru i januaru, proizvodnja bila veća od 3,2 milijarde kilovat-sati, da bi u martu pala na 2,8 milijardi?

Što vreme više prolazi i što je toplije, pad je sve dramatičniji. U odnosu na isti mesec 2016. podbačaj je u januaru bio 277 miliona, u februaru 457 i u martu 820

miliona kilovata. Izvori NIN-a navode da je tome, zbog pogrešnih odluka i lošeg planiranja čelnih ljudi EPS-a, najviše doprineo pad proizvodnje u najvećoj, Termoelektrani „Nikola Tesla“ u Obrenovcu. U januaru je TENT proizveo 1,9 milijardi, u februaru oko 1,6 milijardi, a u martu ni milijardu kilovata. Za to nisu krive vremenske (ne)prilike, već nedostatak uglja, koji je pri tome, zbog odrona i klizišta, pomešan sa zemljom, pa je lošijeg kvaliteta.

„Tehnički izveštaji“, u koje je NIN imao uvid, otkrivaju deo odgovora na pitanje zašto najveće i najvrednije javno preduzeće u Srbiji posrće. Između 2011. i 2013. EPS je na kopovima u Kolubari i Kostolcu uklonio 330 miliona kubnih metara „otkrivki“, a u naredne tri godine za petinu manje, odnosno 264 miliona kubika, pa se u relativno kratkom roku ne može očekivati ni oporavak proizvodnje, najpre uglja, a potom i struje.

Za razliku od zvaničnika koji objašnjenje za dramatičan pad nalaze u temperaturnom minusu, profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu Miloško Arsić ne veruje da je kriza u EPS-u samo privremena i

posledica elementarnih nepogoda. „Tokom prethodnih godina problemi u EPS-su se manifestovali kroz loše finansijske rezultate, brojne afere i slične stvari, da bi krajem 2016. i početkom 2017. došlo do značajnog pada proizvodnje struje. Pad se ne može objasniti nepovoljnim vremenskim prilikama, jer je počeo još u decembru, dakle pre velikih hladnoća. Osim toga i zemlje u okruženju, BiH i Hrvatska, bile su izložene sličnim vremenskim prilikama a u prvom kvartalu 2017. povećale su proizvodnju struje u odnosu na isti period 2016, dok je u Srbiji proizvodnja pala za čak 14,5 odsto“, ističe Arsić za NIN.

Pad predstavlja kulminaciju višegodišnjih problema u EPS-u, koji su se ispoljavali kroz rast zaduženosti, česte i visoke gubitke, niske investicije... „Tome su sigurno doprineli niska cena struje, preterana zaposlenost, visoke zarade i odlivanje novca kroz sumnjive poslove sa privatnim preduzećima. Međutim, tokom poslednjih nekoliko godina pojavili su se i novi uzroci problema, kao što je loše planiranje investicija i proizvodnje usled postavljanja nekompetentnih rukovodilaca na ključne pozicije u preduzeću. Kadrovski i menadžerski problemi u EPS-u predstavljaju primer urušavanja institucija u Srbiji tokom prethodnih nekoliko godina. Ukoliko se ne prestane sa takvom politikom slični problemi se u narednim godinama mogu očekivati i u drugim javnim preduzećima i ustanovama. Kao što se institucije grade godinama tako je i njihovo urušavanje postepeno, ali kada ono dostigne određenu kritičnu granicu rezultati su pogubni“, kaže za NIN Milojko Arsić, koji je nedavno za Politiku izjavio da su svi problemi logičan rezultat kada EPS „pored toliko dobrih i kvalitetnih inženjera, vodi vlasnik pečenjare“.

Katastrofalnu situaciju u EPS-u, koju nadležni uporno pokušavaju da sakriju, detektovao je i Zavod za statistiku. U njegovim izveštajima precizira se da je u januaru proizvodnja struje bila za sedam odsto manja nego 12 meseci ranije. U februaru je taj jaz povećan na 12,8 odsto, a u martu na zaista dramatičnih 22,9 procenata. Iako zvanična statistika kao jednu celinu posmatra električnu energiju, gas, paru i klimatizaciju, jasno je da na negativne trendove celog sektora presudno utiče EPS, jer se u februarskom saopštenju Zavoda za statistiku precizira da je na pad srpske industrije najviše uticala proizvodnja električne energije.

Da je đavo odneo šalu videlo se i 1. maja, kada je Vučić obećao da će Vlada ove godine u EPS uložiti oko 250 miliona evra za nabavku neophodnih mašina i opreme u Rudarskom basenu Kolubara, ne bi li se makar dostigao nivo proizvodnje uglja i struje iz 2016. I dok se Vučić hvali da će to ove godine biti najveća investicija, većini ekonomista tu nije sve jasno. Tim pre što je, uz sliku sa premijerom, Milorad Grčić 1. maja na svom tvider-nalogu napisao: „Na računu EPS-a ima 440 miliona evra i nastavljamo ulaganja“. Grčić je doduše to „tvitnuo“ tek nakon što se Vučić pohvalio da je finansijska situacija „stabilna, jer EPS na računu ima 440 miliona evra“. Samo 40 dana ranije, 22. marta tvrdio je da „EPS ima na računu oko 500 miliona evra“. Samo, ako najveće javno preduzeće na računu ima 440 ili 500 miliona evra svojih para, zašto Vlada ulaže 250 miliona dinara poreskih obveznika? Nešto tu zaista ne štima.

Osim premijeru, problemi u EPS-u mogli bi zagorčati život i ministru finansija Dušanu Vujoviću. EPS je, naime, prošle godine po raznim osnovama u budžet Srbije uplatio čak 87,4 milijarde dinara, ili svaki 12. dinar, koji se slio u državnu kasu. Zato ni ministru finansija nije svejedno šta će biti sa EPS-om. Zbog najvećeg javnog preduzeća mira nema ni guverner NBS Jorgovanka Tabaković, jer sve što ne proizvede, EPS će morati da uveze, a to podrazumeva i pritisak na strani tražnje za kupovinu deviza. U 2016. je

Tabakovićevoj bilo neuporedivo lakše, jer je EPS više izvezio nego uvezio. Ove godine sve se radikalno promenilo.

Drugo pitanje koje se sada samo po sebi nameće je zašto je Vučić već godinama insistirao da EPS (i sva druga javna preduzeća) bar polovinu neto dobiti mora da uplati u budžet, ako će sada iz budžeta da se finansira nabavka mašina i opreme ne bi li se EPS sačuvao od daljeg propadanja? Ovakav odnos premijera i Vlade prema državnim preduzećima najbolje je okarakterisao profesor Ekonomskog fakulteta Ljubodrag Savić – to je klasičan primer presipanja iz šupljeg u prazno.

I zaista, EPS je 2015. u budžet uplatio 3,5 milijardi, a lane 8,7 milijardi dinara. Ako Vučić održi obećanje i država u EPS investira 250 miliona evra (oko 31 milijardu dinara), ona tom javnom preduzeću ne samo da će vratiti sve što je ono do sada uplatilo, već i skoro 19 milijardi dinara novca poreskih obveznika! I to je, međutim, malo da se nadoknadi sve što je propušteno prethodnih godina, jer je Fiskalni savet konstatovao da je EPS između 2013. i 2015. investirao 67 milijardi dinara, a samo za amortizaciju, da održi status quo, trebalo je da izdvoji 116 milijardi dinara.

Svi su izgledi da će poreski obveznici na kraju platiti visoku cenu za prilično neodgovornu kadrovsku politiku. Bez obzira na obećanje da ove godine struja neće poskupeti, građanima će račun za loše poslovne odluke već nekako biti uručen. Ako ne plate na mostu, platiće na ćupriji. Kolika će ta cena na kraju biti zavisi da li će na konkursu za generalnog direktora od devet prijavljenih kandidata na čelo EPS-a doći profesionalni menadžer kakav je nedavno postavljen za v. d. direktora Koridora Srbije. A ima dobrih šansi da se to desi.

(ceo tekst dostupan u novom broju nedeljnika NIN)

